Opgang, Eerste Paasdag 20 april 2025

Teksten

1 – Heinrich Schütz (1585-1672): “Historia der Auferstehung Jesu Christi”, Introïtus en deel 1 van Der Ostermorgen, op.3 (1623), SWV 50 (Georges Abdallah, evangelist; Claire Lefilliâtre, Fiona McGown, Sebastien Obrecht, Lisandro Nesis; La tempête, o.l.v. Simon-Pierre Bestion)

Deze vertelling van het paasverhaal door Schütz is het resultaat van een project van Bestion om het werk opnieuw vorm te geven met behulp van de Byzantijnse liturgische vocale traditie. Georges Abdallah, de evangelist, is een Libanese zanger uit die traditie.

Evangelist Da der Sabbat vergangen war, Maria Magdalena und die andere Maria, welche wird genennet Jacobi, und Salome und Johanna und andere mit ihnen, die mit Jesu kommen waren aus Galiläa, kauften und bereiteten die Spezerei, daß sie kämen und salbeten Jesum, denn den Sabbat über waren sie still nach dem Gesetze. Am Abend aber der Sabbaten, welcher anbricht am Morgen des ersten Tages der Sabbaten, sehr früh, da es noch finster war, kommen sie zum Grabe, da die Sonne aufging, und trugen die Spezereien, die sie bereitet hatten. Und siehe, es geschah ein groß Erdbeben. Denn der Engel des Herren stieg vom Himmel herab, trat hinzu und wälzet den Stein von des Grabes Tür und satzte sich drauf. Und sein Gestalt war wie der Blitz und sein Kleid weiß als der Schnee. Die Hüter aber erschraken vor Furcht und wurden, als wären sie tot. Die Weiber aber sprachen untereinander: De drie vrouwen Wer wälzet uns den Stein von des Grabes Tür?	Toen de sabbat voorbij was, kochten Maria Magdalena en de andere Maria, die Jakobus genoemd wordt, en Salome en Johanna, en anderen met hen, die met Jezus uit Galilea gekomen waren, specerijen en bereidden die om te komen en Jezus te zalven. Want op de sabbat hielden ze zich stil, overeenkomstig de wet. Maar op de vooravond van de sabbat, dat is de dageraad van de eerste dag van de sabbatten, kwamen ze heel vroeg, toen het nog donker was, bij zonsopgang naar het graf. Ze namen de specerijen mee die ze hadden klaargemaakt. En zie, er kwam een grote aardbeving. Want een engel van de Heer daalde uit de hemel neer, kwam erbij, rolde de steen van de ingang van het graf weg en ging erop zitten. En zijn uiterlijk was als een bliksem, en zijn kleding was wit als sneeuw. Maar de bewakers schrokken en waren doodsbang. De vrouwen zeiden echter tegen elkaar: Wie zal de steen voor de ingang van het graf wegrollen?
Evangelist Denn er war sehr groß. Und sie sahen dahin und wurden gewahr, daß der Stein abgewälzet war vom Grabe. Und sie gingen hinein in das Grab und funden den Leib des Herren Jesu nicht. Da läuft Maria Magdalena hinweg, solchs anzusagen. Und da die Weiber darum bekümmert waren, daß der Leib Jesu nicht da war, siehe, da traten zu ihnen zweene Männer mit glänzenden Kleidern, und sie erschraken und schlugen ihr Angesicht nieder zu der Erden.	Want hij was heel groot. Toen keken ze en zagen dat de steen van het graf was weggerold. En zij gingen het graf binnen, maar vonden het lichaam van de Here Jezus niet. Dan rent Maria Magdalena weg om dit te vertellen. En toen de vrouwen ontsteld raakten, omdat het lichaam van Jezus daar niet was, zie, twee mannen in blinkende kleren kwamen naar hen toe. En zij werden bevreesd en vielen met hun gezicht op de grond.

Vervolg op pagina 2

Da sprachn sie zu ihnen: De twee mannen in het graf Was suchet ihr den Lebendigen bei den Toten? Er ist nicht hie, er ist auferstanden! Gedenket daran, was er euch saget, da er noch in Galiläa war, und sprach: Des Menschen Sohn muß überantwortet werden in die Hände der Sünder und gekreuziget werden und am dritten Tag auferstehen.	Toen zeiden ze tegen hen: Waarom zoekt u de levende onder de doden? Hij is hier niet, hij is opgestaan! Herinner u wat Hij tot u zei toen Hij nog in Galilea was, toen Hij zei: De Mensenzoon moet overgeleverd worden in de handen van zondaars en gekruisigd worden, en op de derde dag zal Hij opstaan.

2 – François-Eustache du Caurroy (1549-1609): "Victimae paschali", paassequens (a 7) (Maîtrise Nationale de Versailles, Choir of New College Oxford, o.l.v. Edward Higginbottom)

De tekst van deze sequens wordt toegeschreven aan Wipo van Bourgondië († c.1048). Deze zetting van du Caurroy bevat nog de volledige oorspronkelijke middeleeuwse tekst; in het missaal van 1570, na het Concilie van Trente, werd het eerste deel van het 5e vers (Credendum est magis soli) weggelaten. Tegenwoordig zal iedereen onmiddelijk begrijpen dat die middeleeuwse tekstregel, die de toenmalige opvatting over joden verwoordt, sindsdien niet meer wordt gebruikt.
De melodie heeft overeenkomsten met Luthers koralen Christ lag in Todesbanden en Christ ist erstanden.

Victimae paschali laudes immolent Christiani.	Laten de christenen lofliederen wijden aan het Paaslam.
Agnus redemit oves: Christus innocens Patri reconciliavit peccatores.	Het lam heeft de schapen vrijgekocht: Christus de onschuldige heeft de zondaars verzoend met de Vader.
Mors et vita duello conflixere mirando, Dux vitae mortuus, regnat vivus.	Dood en leven hebben een wonderbare strijd gestreden; de gestorven Maker van het leven leeft en heerst weer.
Dic nobis Maria, quid vidisti in via? Sepulcrum Christi viventis, et gloriam vidi resurgentis. Angelicos testes, sudarium et vestes.	Zeg ons, Maria, wat hebt gij onderweg gezien? Het graf van de levende Christus heb ik gezien, en de heerlijkheid van de Verrezene. Als getuigen de engelen, de zweetdoek en de windsels.
Surrexit Christus spes mea: praecedet suos in Galilaeam.	Verrezen is Christus, mijn hoop: Hij zal de zijnen voorgaan naar Galilea.
Credendum est magis soli Mariae veraci quam Judaeorum turbae fallaci. Scimus Christum surrexisse a mortuis vere; Tu nobis, victor Rex, miserere.	Wij moeten alleen in de waarheidsgetrouwe Maria geloven en niet in de bedrieglijke menigte Joden. Wij weten het, de Christus is waarlijk uit de doden verrezen; gij Koning, Overwinnaar, ontferm U over ons.

3 – Heinrich Ignaz Franz von Biber (1644-1704): "Auferstehung", Rosenkranz Sonate nr. 11 (Meret Lüthi, viool; Les Passons de l'Âme)

Biber schreef een cyclus van vijftien vioolsonates op basis van de "Mysteriën (geheimen)" van de rozenkrans. Die verwijzen naar drie episoden uit het leven van Maria en Christus: vreugde – droefenis – glorie, elk bestaande uit 5 gebeurtenissen.
Biber wilde voor elk van die episodes de de "stemming" zoveel mogelijk laten aansluiten bij de sfeer van de episode, ook in de "dubbelgrepen". Om dit te verwezenlijken schreef hij voor iedere sonate een omstemming van de snaren voor (scordatura). Gisteren, op Witte Afgelopen donderdag en vrijdag waren de zesde en 10e sonates te horen, vandaag de elfde en eerste van de glorierijke episodes, de opstanding. Hiervoor heeft Biber de omstemming van g – d' – a' – e" in: g – g' – d' – d" voorgeschreven.